

ELEKTRON HUKUMAT TIZIMLARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI
BAHOLASH

Abdullayev Azizbek Ismoil o'g'li

TDIU-Krems AFU xalqaro qo'shma ta'lim dasturi fakulteti assistenti

Annotatsiya: Tezisdagi elektron hukumat tizimlarining iqtisodiy samaradorligini baholash masalalari tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar asosida shakllanayotgan elektron hukumat davlat boshqaruvi jarayonlarini soddalashtirish, aholiga ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini oshirish hamda byurokratik to'siqlarni kamaytirishda muhim o'rin tutmoqda. Shu bilan birga, elektron hukumat tizimining joriy etilishi iqtisodiy samaradorlik, moliyaviy tejamkorlik va ijtimoiy barqarorlik nuqtayi nazaridan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Xorijiy mamlakatlar tajribasi asosida O'zbekistonda elektron hukumat tizimlarining ijobiy va salbiy jihatlari tahlil qilinib, ularni yanada takomillashtirish bo'yicha samarali strategiyalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: elektron hukumat, raqamli iqtisodiyot, samaradorlik, davlat boshqaruvi, innovatsiya, raqamli xizmatlar.

Аннотация: В тезисе анализируется оценка экономической эффективности систем электронного правительства. Электронное правительство, формируемое на основе цифровых технологий, играет важную роль в упрощении процессов государственного управления, повышении качества предоставляемых услуг населению и сокращении бюрократических барьеров. В то же время внедрение электронного правительства имеет большое значение с точки зрения экономической эффективности, финансовой оптимизации и социальной устойчивости. На основе опыта зарубежных стран анализируются положительные и отрицательные стороны внедрения систем электронного правительства в Узбекистане, а также предлагаются эффективные стратегии и практические рекомендации по их дальнейшему совершенствованию.

Ключевые слова: электронное правительство, цифровая экономика, эффективность, государственное управление, инновации, цифровые услуги.

Abstract: This thesis analyzes the assessment of the economic efficiency of e-government systems. E-government, based on digital technologies, plays a crucial role in simplifying public administration processes, improving the quality of services provided to the population, and reducing bureaucratic barriers. At the same time, the implementation of e-government is of great importance in terms of economic efficiency, financial optimization, and social stability. Based on the experience of foreign countries, the positive and negative aspects of introducing e-government systems in Uzbekistan are analyzed, and effective strategies and practical recommendations for their further improvement are proposed.

Keywords: e-government, digital economy, efficiency, public administration, innovation, digital services.

Bugungi kunda elektron hukumat tizimlari davlat boshqaruvi va iqtisodiyotda tub o'zgarishlarga sabab bo'lmoqda. Bu jarayon nafaqat boshqaruv samaradorligini oshirishda, balki aholiga ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini yaxshilashda va byurokratik to'siqlarni kamaytirishda ham muhim rol o'ynaydi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti va Jahon Banki hisobotlariga ko'ra, elektron hukumat tizimlarining joriy etilishi davlat xizmatlarini tezkor, shaffof va tejamkor shaklda ko'rsatishga olib kelmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham elektron hukumatni rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Prezidentning raqamli iqtisodiyot va texnologiyalarni jadal rivojlantirishga oid qaror va farmonlari asosida davlat xizmatlarining katta qismi elektron platformalarga ko'chirilmoqda. Bu esa aholiga qulaylik yaratish, korrupsion omillarni kamaytirish, vaqt va mablag'ni tejash imkonini bermoqda.

Elektron hukumat tizimlarining keng joriy qilinishi natijasida hujjat aylanishi jarayonlari, litsenziyalash va ruxsat berish xizmatlari sezilarli darajada soddalasmoqda. Shu bilan birga, elektron xizmatlarni boshqarish, texnik qo'llab-quvvatlash va axborot xavfsizligini ta'minlash kabi yangi yo'nalishlarda malakali kadrlar tayyorlash zarurati ortmoqda. Masalan, soliq tizimida elektron hisobot, sog'liqni saqlashda onlayn qabul va elektron tibbiy karta, ta'limda masofaviy platformalar keng qo'llanilmoqda.

Biroq bu jarayon ayrim muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Xususan, aholining barcha qatlamlari uchun teng raqamli imkoniyatlarni yaratish, axborot xavfsizligini ta'minlash hamda texnologiyalardan samarali foydalanish bo'yicha yetarli ko'nikmalarni shakllantirish dolzarbdir. Shu sababli davlat va ta'lim muassasalari elektron hukumat sharoitida zarur bo'lgan raqamli savodxonlikni rivojlantirish va kadrlar malakasini oshirish tizimini kuchaytirishi lozim.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, elektron hukumat tizimlaridan samarali foydalanish nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki davlat boshqaruvida ochiqlik va ishonchni kuchaytiradi. O'zbekiston sharoitida ham davlat xizmatlarining samarali va barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun elektron hukumatning ijobiy va salbiy jihatlarini kompleks tahlil qilish dolzarbdir.

1-jadval. Elektron hukumat tizimlarining iqtisodiy samaradorlikka ta'sirining asosiy yo'nalishlari, ijobiy va salbiy oqibatlari

Yo'nalishlar	Ijobiy ta'sir	Salbiy ta'sir
Davlat boshqaruvi samaradorligi	Qaror qabul qilish jarayonlari tezlashadi, byurokratik to'siqlar kamayadi.	Tizimni joriy etish va qo'llab-quvvatlash katta xarajat talab qiladi.
Davlat xizmatlari sifati	Fuqarolarga tez, shaffof va qulay xizmat ko'rsatish imkoniyati.	Texnik nosozliklar xizmat sifatiga salbiy ta'sir qilishi mumkin.
Iqtisodiy samaradorlik	Xarajatlarni qisqartirish, vaqt va resurslarni tejash.	Dastlabki bosqichda katta moliyaviy investitsiya talab etiladi.
Korrupsiyaga qarshi kurash	Shaffoflik ortadi, noqonuniy amaliyotlar kamayadi.	Ma'lumotlar noto'g'ri kiritilsa, tizim ham xato natija beradi.
Kadrlar salohiyati	Raqamli ko'nikmalarga ega mutaxassislarni tayyorlash	Barcha xodimlar ham yangi texnologiyalarga moslasha

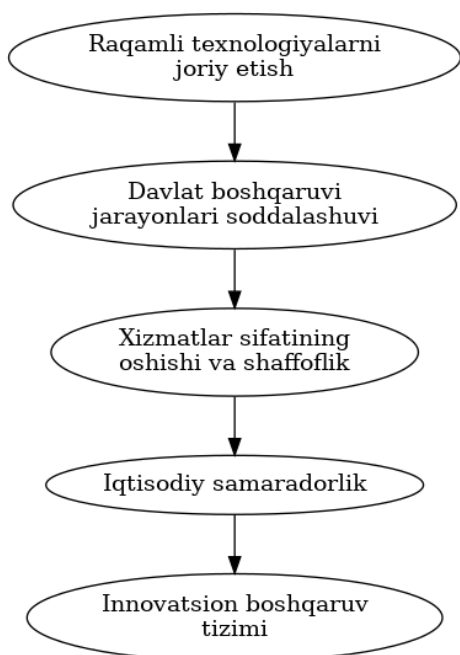
	imkoniyati.	olmaydi.
Ijtimoiy ta'sir	Davlat va jamiyat o'rtasida ishonch mustahkamlanadi.	Raqamli tengsizlik (internet, texnika imkoniyatlari) aholining ayrim qatlamlarini cheklashi mumkin.

1-jadvaldan ko'rinib turibdiki, elektron hukumat tizimlari nafaqat davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishda, balki xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Har bir funksional yo'nalish (davlat boshqaruvi samaradorligi, xizmat ko'rsatish sifati, iqtisodiy samaradorlik, ijtimoiy ta'sir) o'ziga xos ijobiy va salbiy ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega. Shu bois, elektron hukumatni rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishda uning afzalliklari bilan bir qatorda, potensial muammolarni ham inobatga olish muhim ahamiyat kasb etadi.

Elektron hukumat tizimlari davlat xizmatlarini modernizatsiya qilish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va aholiga qulay sharoit yaratish imkonini beradi. Shu jarayonda davlat idoralari, xizmat ko'rsatish sohasi va biznes subyektlari uchun raqamli platformalarni keng joriy etish muhim rol o'ynaydi. Shunday qilib, elektron hukumat tizimlari iqtisodiyotda samaradorlikni oshirish, raqamli savodxonlikni talab qilish va innovatsion boshqaruv ekotizimini shakllantirish imkonini beradi.

Biroq, ayrim aholining raqamli xizmatlardan foydalanishda qiyinchiliklarga duch kelishi, axborot xavfsizligini ta'minlashdagi murakkabliklar hamda infratuzilmani rivojlantirishga katta mablag' va vaqt sarfi kabi muammolar ham yuzaga keladi. Jahon Banki va BMTning elektron hukumat bo'yicha hisobotlariga ko'ra, elektron hukumat tizimlarini samarali joriy etish davlat xizmatlarini 30-40 foizga tezlashtirishi va milliardlab mablag'larni tejash imkonini beradi, shu bilan birga yangi raqamli ko'nikmalarni talab qiluvchi ish o'rinlarini ham yaratadi.

Demak, samarali raqamli siyosat va ta'lim tizimining moslashuvchanligi orqali elektron hukumat tizimlari davlat boshqaruvi va iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Quyidagi 1-rasmda elektron hukumatning bosqichma-bosqich ta'siri, ya'ni raqamli texnologiyalarni davlat boshqaruvi jarayonlariga joriy etish, ular orqali aholiga ko'rsatiladigan xizmatlar sifatining oshishi, natijada iqtisodiy samaradorlik, shaffoflik va innovatsion boshqaruv tizimiga olib keluvchi zanjirli munosabat ifodalanga

1-rasm – Elektron hukumat ta'sir zanjiri

Mazkur rasmda elektron hukumat tizimlarining iqtisodiyot va davlat boshqaruviga qanday bosqichma-bosqich ta'sir ko'rsatishi ifodalanadi.

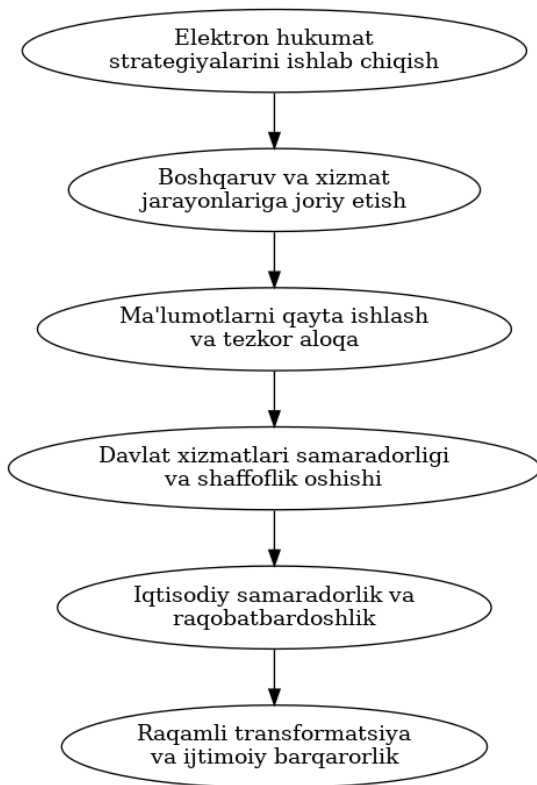
Dastlab, davlat tomonidan ishlab chiqilgan elektron hukumat strategiyalari boshqaruv, xizmat ko'rsatish va axborot almashinuvi jarayonlariga joriy etiladi. Ushbu raqamli platformalar turli vazifalarni avtomatlashtirish, ma'lumotlarni qayta ishlash va fuqarolar bilan tezkor aloqa

o'rnatish imkonini beradi.

Natijada, davlat xizmatlari samaradorligi oshadi, xarajatlar kamayadi va boshqaruv jarayonlari optimallashtiriladi. Bu esa aholiga ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini oshirish, shaffoflikni kuchaytirish hamda iqtisodiyotda raqobatbardoshlikni ta'minlashga olib keladi. Yakuniy bosqichda mamlakatda raqamli transformatsiya tezlashib, iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi.

Shu bilan birga, elektron hukumat tizimlarining keng joriy qilinishi xodimlarning raqamli ko'nikmalarga ega bo'lishini talab etadi. Raqamli savodxonligi past bo'lgan aholining ayrim qatlamlari jarayonlardan chetda qolishi mumkin. Shuning uchun qayta tayyorlash, raqamli ta'lim va malaka oshirish elektron hukumat tizimlarining samarali ishlashini ta'minlash uchun zarurdir.

2-rasm. Elektron hukumatning bosqichma-bosqich ta'siri

Mazkur rasmda elektron hukumatning jamiyat va iqtisodiyotga ko'rsatadigan ta'siri bosqichma-bosqich izchil tarzda aks ettirilgan. Avvalo, davlat tomonidan ishlab chiqilgan elektron hukumat strategiyalari boshqaruv va xizmat ko'rsatish jarayonlariga joriy etiladi. Ushbu jarayonlarda elektron tizimlar ma'lumotlarni qayta ishlash, davlat organlari va fuqarolar o'rtasida tezkor aloqa o'rnatish, shuningdek, xizmatlar sifatini oshirish imkonini beradi.

Natijada davlat xizmatlari samaradorligi va shaffofligi ortadi, byurokratik to'siqlar hamda inson omili ta'siri kamayadi. Bu esa iqtisodiy samaradorlikning oshishi, resurslardan oqilona foydalanish va biznes muhitida qulaylik yaratilishiga olib keladi.

Yakuniy bosqichda elektron hukumatning keng joriy qilinishi mamlakatning raqamli transformatsiyasini tezlashtiradi, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydi va davlatning raqobatbardoshligini oshiradi. Shu bilan birga, aholining davlat xizmatlariga bo'lgan ishonchi kuchayib, raqamli madaniyat shakllanadi.

Quyidagi 3-rasmda tadqiqot natijalariga asoslanib ishlab chiqilgan integratsiyalashgan model sxematik tarzda ko'rsatilgan. Ushbu model elektron hukumat tizimlarining iqtisodiy samaradorlikka bosqichma-bosqich ta'sirini aks ettiradi. Model shuningdek, davlat boshqaruvida malaka talablari o'zgarishi, xodimlar uchun qayta tayyorlash va raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish dasturlarining zarurligi, shuningdek, iqtisodiy samaradorlikni ta'minlovchi moslashuv mexanizmlarining ahamiyatini ko'rsatadi.

INTEGRATSIYALASHGAN MODEL SXEMASI

3-rasm. Elektron hukumat tizimlari integratsiyalashgan modelning sxematik ko'rinishi

O'zbekistonda elektron hukumat tizimlarini rivojlantirish davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Elektron xizmatlarni joriy etish orqali byurokratik jarayonlar qisqaradi, ma'lumotlar almashinuvi tezlashadi va davlat idoralari faoliyatida shaffoflik kuchayadi. Shu bilan birga, elektron portallar va onlayn platformalar orqali fuqarolar va tadbirkorlar uchun qulay xizmat ko'rsatish tizimi shakllanadi. Raqamli platformalarda o'quv kurslari va treninglar tashkil etilishi aholining elektron xizmatlardan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantiradi, davlat xizmatchilari uchun esa raqamli savodxonlik va boshqaruv ko'nikmalarini oshirish imkonini beradi.

Ushbu integratsiya natijasida mamlakat iqtisodiy samaradorlikning bir qator ko'rsatkichlariga erishishi mumkin. Avvalo, davlat boshqaruvi va xizmat ko'rsatishda vaqt va mablag' tejallishi ta'minlanadi. Shuningdek, innovatsion texnologiyalarni qo'llaydigan davlat idoralari va xizmat ko'rsatish tizimlarining raqobatbardoshligi kuchayadi. Davlat xizmatlarining yangi turlari paydo bo'lishi, fuqarolar va davlat organlari o'rtasida samarali, shaffof va tezkor aloqa shakllanishi elektron hukumat tizimlarining eng muhim natijalaridan biri hisoblanadi.

Xulosa va tavsiyalar

Elektron hukumat tizimlari nafaqat davlat boshqaruvi jarayonlarini takomillashtirish, balki aholiga ko'rsatiladigan xizmatlarda yangi imkoniyatlarni yaratish, boshqaruv samaradorligini oshirish va iqtisodiyotning raqobatbardoshligini mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydi. Raqamli platformalar — yagona davlat xizmatlari portali, onlayn murojaat tizimlari, elektron to'lovlar va avtomatlashtirilgan boshqaruv vositalari orqali fuqarolar va tadbirkorlar tezkor, shaffof va qulay xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Shu bilan birga, elektron hukumat tizimlarining joriy etilishi davlat boshqaruvi tizimida malaka talablari va xizmat ko'rsatish uslublariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. An'anaviy qog'ozbozlik jarayonlari qisqarishi bilan birga, raqamli ko'nikmalarni talab qiladigan yangi xizmat turlari va boshqaruv yondashuvlari shakllanadi. Shu bois, elektron

hukumatni rivojlantirish jarayonida inson kapitalini uzluksiz rivojlantirish va davlat xizmatchilarini qayta tayyorlash masalasi alohida ahamiyat kasb etadi.

Shu nuqtai nazardan, quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi:

- Davlat boshqaruvida raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash uchun raqamli ko'nikmalarga asoslangan o'quv dasturlarini keng joriy etish;
- Elektron hukumat samaradorligini baholash uchun raqamli monitoring tizimlarini ishlab chiqish va xizmatlarga bo'lgan ehtiyojni prognoz qilish;
- Davlat xizmatchilarini qayta tayyorlash uchun onlayn kurslar, treninglar va amaliy loyihalarni keng yo'lga qo'yish;
- Xorijiy tajribalarni inobatga olib, elektron hukumatni O'zbekiston sharoitlariga moslashtirish mexanizmlarini ishlab chiqish.

Ushbu yondashuv O'zbekiston davlat boshqaruvi tizimining raqobatbardoshligini oshirish, iqtisodiy samaradorlikni kuchaytirish hamda fuqarolar uchun shaffof, barqaror va innovatsion xizmat muhitini yaratishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Avazov S., Lee S. E-Government Adoption in Uzbekistan: Empirical validation of the Unified Model of Electronic Government Acceptance (UMEGA). 2020.
2. Shin S.-C., Ho J., Pak V. Y. Digital Transformation through e-Government Innovation in Uzbekistan. 2020.
3. Makhkamov B. S., Turaev Sh. S., Rakhmatov F. A. Evaluating the Performance of e-Government in Uzbekistan. 2024
4. Pulatov A. Taxation in the Digital Economy in Uzbekistan. In: The Political Economy of Central Asian Law. Springer, 2024.
5. Kasymova N. A. Digital learning in Uzbekistan: challenges and lessons learnt. 2022.
6. "Current State of the E-Government Development Index in Uzbekistan". Innovative: International Multidisciplinary Journal of Applied Technology, 2025, 3(1), 88–94.